

VAJDASÁG SZAT TÁVLATI FEJLESZTÉSI POLITIKÁJA ÉS A VAJDASÁGI KOMMUNISTA SZÖVETSÉG FELADATAI

*Vitaindító megjegyzések, a problémákhoz való viszonyulás
meg a lényeges eszmei-politikai kiindulópontok és feladatok*

A VKSZ Tartományi Bizottságának mai ülésén az a legfontosabb, hogy pontosan meghatározzuk a Vajdasági Kommunista Szövetség tagságának, valamennyi vezetőségének és szervezetének eszmei-politikai és cselekvési kötelezettségeit, amelyek a JSZSZK, az SZSZK meg Vajdaság SZAT távlati fejlesztési tervének megvitatásában és megvalósításában ráhárulnak.

A Vajdasági Kommunista Szövetségnek, mint a Jugoszláv Kommunista Szövetség és a Szerb Kommunista Szövetség részének ezzel kapcsolatban teljes eszmei-politikai és cselekvési egységet kell tanúsítania az általános kérdésekben, mint amilyenek az öngazgatású szocialista termelési viszonyok fejlődése, a politikai rendszer, Jugoszlávia közös fejlődésének elve és politikája. A szocialista fejlődés általános kérdéseiben csak az egységes és szilárd Jugoszláv Kommunista Szövetség biztosíthatja azt, hogy a köztársaságok és a tartományok sajátosságaikkal hozzájárulhassanak a szocialista forradalmasítás meg a társadalmi és gazdasági folyamat formáinak és tartalmainak gazdaságához.

A Vajdasági Kommunista Szövetség Tartományi Bizottsága e tevékenység irányításában a munkásosztályért és a vajdasági nemzetek és nemzetiségek dolgozóikért vállalt felelősségéből, Tito elvtárs beszámolójából és a JKSZ X. kongresszusa, az SZKSZ VII. kongresszusa határozataiból, a Vajdasági Kommunista Szövetség XV. választási értekezletének határozataiból és az új alkotmányok alapelveiből eredő kötelezettségeiből indul ki. A Vajdasági Kommunista Szövetség szocialista öngazgatású társadalmunk gyorsabb fejlődéséért folytatott harcunkban csak akkor tudja következetesen végrehajtani a kötelezettség és a felelősség ráháruló részét, ha a JSZSZK, az SZSZK és Vajdaság SZAT társadalmi fejlődésének problémáit egységes eszmei-politikai állásfoglalás alapján oldja meg, figyelembe véve a jugoszláv munkásosztály érdekeinek egységét.

A dolgozók érvényesülése a társult munkában azt jelenti, hogy javulnak azok az élet- és munkafeltételek, amelyeknek a gyorsabb és szilárdabb gazdasági fejlődésen kell alapulniuk. Harc az öngazgatásért mint az alapvető termelési viszonyokért, harc a jövedelemért, az öngazgatás és a munkatermelékenység anyagi alapja további erősítésének legfontosabb feltételeiért — ezek fejlődési politikánk általános céljai és feladatai. Ha jobban akarunk élni, akkor többet és jobban kell dolgoznunk, többet kell alkotnunk. Ez lehetővé teszi a jövedelemszerzés feltételeinek kiegyenlítését is, hogy megvalósíthassuk a munkásosztály gazdasági egyenlőségét, s ezzel egyetemben a nemzetiségi egyenjogúságot is.

Szocialista öngazgatásunk fejlődésében ez a szilárd eszmei alapokon nyugvó új történelmi kor kezdete is, amelynek világosan meghatározott társadalmi és gazdasági törvényszerűségei vannak, és amelynek központjában a társadalmi tulajdon van, illetve a dolgozóknak döntő a szerepük a munkafeltételek, a jövedelem biztosításában, a munkafelesleg kialakulásában; ezáltal az egész társadalmi újratermelési folyamatban, a társult munkának az anyagi-társadalmi fejlődésben és az öngazgatási tervezésben való szerepének meghatározásában is. A fejlesztési politika céljainak vizsgálatában az ember, a személyiség sokoldalú fejlődése meg a társadalmi és gazdasági viszonyok humanizálása van a központi helyen. Ez az öngazgatás lényege és azon törekvéseké is, hogy a társult munka társadalmi újratermelés hordozója legyen. Ez a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság, a köztársaságok és a tartományok, nemzetek és nemzetiségek kapcsolata távlati fejlesztésének sarokköve. A Vajdasági Kommunista Szövetség ennek alapján mozgósítja majd a munkásosztályt, valamennyi dolgozót, a társadalmi és politikai meg öngazgatási szervezeteket a fejlesztési politika megvalósításáért folyó eszmei-politikai harc egységfrontjába. Azok az akciók, amelyeket a Szocialista Szövetség, a Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség, a Gazdasági Kamara, a Szövetségi Végrehajtó Tanács és Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány Képviselőháza Végrehajtó Tanácsának általános dokumentumai és saját programjaik alapján indítottak, eredményesek voltak. Nemcsak azért, mert kiváltották a dolgozók érdeklődését, hanem mert a fejlesztési politika feladatainak összetettségét is megmutatták. A fejlődés új útjainak kiépítésekor Vajdaság Szocialista Autonóm Tartománynak a gazdasági fejlődésben való viszonylagos lemaradása, a szerkezeti aránytalanság, a túlméretezett fogyasztás, az infláció és más egyéb is érezteti hatását. Emiatt egész tevékenységünket a társadalmi és gazdasági stabilizálódásért folyó, még határozottabb harci készséggel kell telítenünk, mert nélküle nem lehet eredményesen tervezni, s még kevésbé a hosszú távlatú társadalmi és gazdasági célokat elérni.

A társadalmi és gazdasági stabilizálódásért kifejtett eddigi erőfeszítések eredményesek voltak. Az objektív lehetőségek és szükségletek terén azonban lemaradás tapasztalható. Még mindig lassan változnak a ter-

melési viszonyok, s ezzel együtt hiányoznak azok a szükséges megoldások is, amelyeknek biztosítaniuk kell az öngazgatási társadalmi és gazdasági viszonyok újratermelését az egész társadalomban. Ez arra kötelez bennünket, hogy a jövőben még elszántabb, még következetesebb harcot folytassunk az új alkotmányos rendelkezéseknek, a politikai és gazdasági rendszerben, a társult munka szervezeteiben, a Kamarában, az egyesületekben és más társulásokban, a bankokban, a kereskedelmi szervezetekben, az érdekközösségekben, a társult munkában és a mezőgazdasági magántermelők eszköz- és munkatársulásaiban való megvalósításáért. Ilyen szempontból, külön jelentősége van a társadalmi megállapodás, és öngazgatási megegyezés érvényesítésének, gyakorlati alkalmazásának, amely az öngazgatású társadalom új viszonyainak alapja.

A távlati fejlesztési politika elfogadására és alkalmazására tett erőfeszítések szerves része a következő középtávú fejlesztési terv és az 1975. évi gazdasági és szociális fejlődési politikából eredő feladatok, mert már azokban is a távlati fejlesztési politika stratégiai céljait kell látnunk. Jelentős feladatok előtt állunk. Meg kell oldanunk az egységes jugoszláv piac rendszerbeli kérdéseit, különösen az árrendszert és -politikát, a hitel- és pénzügyi politikát, a deviza- és a külkereskedelmi rendszert, a bővített újratermelést és a tervezési rendszert. A Kommunista Szövetségnek mindebben alkotó szerepet kell vállalnia, hogy a megoldások gyorsabban és következetesebben megvalósulhassanak.

A Vajdasági Kommunista Szövetség e tevékenységével egyidőben erősíteniük kell a bürokratizmus, a technomenedzserizmus, a liberalizmus és minden más öngazgatásellenes törekvés, erő elleni harcot, mert tudatosan arra törekedtek, hogy a Kommunista Szövetséget mellékvágányra tereljék, hogy elhatárolják az egész dolgozó nép létfontosságú érdekeitől, s ezzel együtt magától a munkásosztálytól is. A gazdasági liberalizmus, a technomenedzserizmus, a bürokratizmus, az etatizmus, illetőleg azok a tevékenységi formák és erők, amelyek e jelenségek hordozói voltak, nagyon nagy kárt okoztak a társadalmi és gazdasági viszonyok fejlődésében, mivel túlhangsúlyozták a piac szerepét, feleslegesnek tartották a népgazdaság tervszerű irányítását. Saját helyzetükért folyó harcukban tudatosan fékeztek az öngazgatás és a nemzetgazdaság fejlődését, hozzájárultak a tőkés viszonyok létrehozásához, és ennek alapján aláásták nemzeteink és nemzetiségeink testvériségét és egységét meg forradalmunk más vívmányait.

A Vajdasági Kommunista Szövetség az öröklött ellentmondások, a különböző érdekek áthidalásának meg a lokalizmus, partikularizmus és az autarchia leküzdésének egyedüli útját, valamint az egyéni érdekeknek a közös és általános társadalmi érdekekkel való egybehangolásán alapuló új viszonyok létrehozását a társult munka öngazgatási megegyezésében meg a köztársaságok és tartományok társadalmi megállapodásában látja. Ez a fejlődés tudatos irányításának, a gazdasági rendszer radikális vál-

tozásának meg a munkásosztály és a társult munka egybekapcsolódásának útja. Csak ezen az alapon lehet fejleszteni az önigazgatási szervezettségű egységes jugoszláv piacot és biztosítani valamennyi, az egész társadalmi fejlődésben jelentős társadalmi és gazdasági lehetőség maximális kihasználását.

A JKSZ Elnökségének 21. ülése, a JKSZ Elnöksége Végrehajtó irodájának és Tito elvtársnak a levele meg a Szerb SZK Politikai Aktívája előtt mondott beszéde fordulópontot jelentett. A JKSZ ezen erők elleni harcának, a VKSZ Tartományi Bizottságának 52. és 56. ülése pedig ezekkel az erőkkel való leszámolásnak a kezdetét jelentette Vajdaságban. A VKSZ Tito elvtárs politikai irányvonala melletti határozott álláspontját követve az eszmei-politikai harc és a munkásosztály meg a dolgozók mozgósításának élére állt a frakciós magatartás, csoportosulás és más önigazgatás-ellenes erők leverésében. Ez a tett megszilárdította a szubjektív tényezők egységét, tudatát, a társadalmi és gazdasági fejlődésre gyakorolt hatását, lehetővé tette a stabilizálást, és megindította a negatív jelenségek elleni harcot, amely kétségtelenül visszaállította és megerősítette a dolgozóknak a Kommunista Szövetségbe vetett hitét, ami szocializmusért vívott harcunk további eredményeinek feltétele.

A Vajdasági Kommunista Szövetség a távlati fejlesztési politika tervezésében a JKSZ X. kongresszusán elfogadott általános fejlesztési stratégiából indul ki. Fejleszteniünk kell az energia- és nyersanyagtermelést, az élelmiszer előállítását meg a közlekedést, melynek fejlesztésében Tito elvtársnak a JKSZ X. kongresszusán elhangzott szavai szerint eddig indokolatlanul lemaradtunk. Ezzel kapcsolatban Vajdaság SZAT is rendkívül összetett feladatok előtt áll.

E feladatok bonyolultsága Vajdaság SZAT anyagi fejlődésének több évi viszonylagos lemaradásából, a nagy szerkezeti aránytalanságból és az összehangolatlanságból, az integrálódás és a munkamegosztás elégtelenségéből ered, amelyet ugyanakkor a természeti és az emberi lehetőségek kihasználatlansága is jellemez.

A Vajdasági Kommunista Szövetség síkraszáll a dinamikusabb és szilárdabb növekedési százalékért, a gazdasági szerkezet gyorsabb és arányosabb változásáért, figyelembe véve az egységes jugoszláv piac feltételeit, továbbá a magasabb fokú integrálódásért, az ésszerű munkamegosztásért és a nemzetközi munkába való hatékonyabb bekapcsolódásért.

A Vajdasági Kommunista Szövetség állásfoglalása kialakításakor figyelembe veszi a természeti kincseket, a jó termőföldet, az ásványi kincseket, azaz: kőolajat, földgázt és építőipari nyersanyagot; a folyóvizek bőségét és a viszonylag fejlett mezőgazdasági termelést, illetve azokat a természeti adottságokat, amelyek a fejlett infrastruktúrából, a meglevő termelési kapacitásokból, a fejlett iskolahálózatból és a magas fokú városiasodásból erednek. Külön jelentősége van a rendelkezésre álló munkaerőnek és a káderállománynak.

A kommunista mozgalom előremutató, lényeges céljaiból kiindulva — tekintettel az említett természeti adottságokra és a munkaerőre — lehetőségünk van arra, hogy rendkívüli eredményeket érjünk el. A mezőgazdasági munkát a fejlett technológia és a korszerű eljárások alkalmazásával a legrövidebb időn belül ipari jellegűvé kell átalakítanunk. Át kell hidalnunk a falu és a város közötti szakadékot, és pedig — Marx szavainak megfelelően — a falu városi szintre való emelésével. Ez természetesen hozzájárul a szellemi és a fizikai munka közötti különbség megszüntetésének meggyorsításához is.

A VKSZ továbbá arra törekszik, hogy a tudomány és vívmányai még nagyobb mértékben a termelőerők alkotórészévé váljanak a társadalmi és gazdasági fejlődési politika tervezésében, megvalósításában. Ezért a tudományos intézmények, a társult munka alapszervezetei és szervezeteik szoros és tartós összekapcsolása nélkülözhetetlen a termelésben.

Mint látjuk, a problémák és feladatok összetettek és számosak. Ezért a Kommunista Szövetségnek a távlati fejlesztési politika meghatározásában és megvalósításában állandó akciót kell folytatnia, mozgósítva valamennyi szubjektív szocialista erőt és biztosítva a teljes eszmei-politikai egységet.

II. *A fejlettségi szint értékelése, a gazdasági struktúra jellegzetességei, az anyagi fejlődés általános céljai és feladatai, irányvonalai és problémái*

Hogy áttekinthessük a távlati társadalmi és gazdasági fejlődés lehetőségeit, problémáit és ezen belül a VKSZ feladatait, fel kell mérnünk a társadalmi és gazdasági fejlődés jelenlegi állapotát és szintjét, valamint meg kell határozni a fennálló problémák és a jövőbeli fejlődés lényeges előfeltételeiként meglévő viszonyok sajátosságait.

Vajdaság SZAT-ban a Kommunista Szövetség vezetésével a szocialista öngazgatás alapjain társadalmi, gazdasági és szociális átalakulás ment végbe.

Vajdaság SZAT eddigi lendületes gazdasági és társadalmi fejlődésében a súlyos nehézségek és a szocialistaellenes erők különféle ellenállása, meg a súlyos problémák ellenére is fejlesztette a termelőerőket, növelte a nemzetek és nemzetiségek gazdaságát. Vajdaság ebben az időben nagymértékben hozzájárult a Jugoszláv SZK szocialista közösségének fejlődéséhez is.

Vajdaság SZAT-ban a háború után jelentős eredmények születtek: a termelőerők állandóan erősödtek, a társadalmi és gazdasági viszonyok fejlődtek, a gazdaság szerkezete megváltozott, a termelés, a jövedelem, a foglalkoztatás, az életszínvonal és a lakosság műveltségi szintje növekedett, az egészségügy és a szociális védelem javult.

Vajdaság SZAT társadalmi termelése 1948-tól 1970-ig több mint 3,5-szer növekedett (illetve az iparban 4-szer, a mezőgazdaságban pedig több mint 2-szer).

A gazdaság társadalmi szektorából ered ma a társadalmi termelés háromnegyede, ami 50⁰/₀-nál nagyobb mint 1952-ben.

A mezőgazdasági lakosság százalékaránya az 1948. évi 68-ról 1971-ben 39⁰/₀-ra csökkent, a foglalkoztatottak száma több mint 2,5-szer növekedett, s közben javult a szakképzettségi összetétel.

Vajdaság SZAT egész fejlődésére döntő hatással volt az ipar és a mezőgazdaság alakulása is.

Az iparban megindult az ágazati struktúra, főleg az ösztönző iparágak fejlődése. Az utóbbi években gyorsabb ütemben fejlődött a kőolaj és a földgáz kitermelése és feldolgozása meg a vegyipar. Növekedett élelmiszeripari késztermékek gyártása és jobb minőségű lett a termékek megmunkálása a fémiparban.

Közvetlenül a háború után a mezőgazdaság fejlesztését, az iparosítás szükségleteinek rendelték alá. A mezőgazdasági termék felhalmozódásának csökkenése miatt a háború utáni első évtizedben ez a terület a háború előtti szint alá süllyedt. A mezőgazdaság 1965-ben a gazdaságosabb befektetés és egész sor gazdaságpolitikai intézkedés révén dinamikusabban kezdett fejlődni. Megerősödött a társadalmi szektor; a társadalmi gazdaságokat megnagyobbították; mezőgazdasági élelmiszeripari típusú kombinátok jöttek létre; javult a magántermelőkkel való társastermelési viszony.

Az infrastruktúrában jelentősek a változások. Az utóbbi húsz évben az utak hosszúsága 4141 km-ről 7550 km-re emelkedett; 400 km hosszúságú gázvezeték, 750 km fő- és több mint 20 000 km részleges csatornahálózat épült, ami lehetővé tette több mint 850 000 hektár föld lecsapolását és 400 000 hektár öntözését.

A társadalmi tevékenységek fejlesztésében nagyobb gondot fordítottak a fiatalok képzésére; a lakosság egészségvédelmének javítására, a szociális védelem fejlesztésére.

A gazdasági tevékenység megélénkülése lehetővé tette a lakosság életszínvonalának emelkedését is. Csak az utóbbi tíz évben az életszínvonalra szükséges anyagi eszközök kétszeresére, a személyi fogyasztásra szánt eszközök 1,9-szeresére a társadalmi életszínvonalra szükséges eszközök pedig 2,8-szeresére növekedtek. Csökkent az élelemfogyasztás, növekedett a kultúrára és egészségügyre, a szórakozásra és a tartós fogyasztási cikkekre szánt kiadás. 1946-tól 1971-ig 240 000 lakás épült, a lakosonkénti lakóterület pedig az 1951. évi 12 m²-ről 15,8 m²-re emelkedett 1971-ig.

Vajdaság SZAT háború utáni fejlődésében a természeti adottságok és a munkával teremtett lehetőségek kihasználatlanságának oka elsősorban az örökölt, régi ipar korlátozott fejlődési lehetőségeiben, az elégtelen és

kedvezőtlen beruházásokban, a gazdasági struktúra megváltozásában, az ipar felaprózottságában, a fejlődést serkentő és fokozottabbá tevő fejlődési központok hiányában, a szakosítás, a munkamegosztás és a gyorsabb integrálódás hiányában, a gazdasági rendszer lassúbb építésében, és a gazdaság-, meg fejlesztési politika céljainak összehangolatlanságában rejlenek.

A háború utáni első évtizedben kezd Vajdaság SZAT gazdasági fejlődése lelassulni. A mezőgazdasági árak alacsony szinten tartásával teremtett kedvezőtlen helyzet és a fejlődésben való jelentősége miatt Vajdaság az egyedüli terület, amelyen nem volt beruházás. A beruházási eszközöket abban az időben visszaszármaztatási kötelezettség nélkül adták, s mi több, ebben az időben a már jól ismert okok miatt a vajdasági ipari kapacitások áthelyezésére került sor, ami mély és nehezen eltüntethető nyomot hagyott a gazdaságban.

Az 1947 és 1970 között a vajdasági iparba 5,9 milliárd dinárt beruháztak, az 1966. évi árak szerint pedig — 8,8 millió dinárt. A vizsgált időben a JSZSZK ipari beruházásából a tartomány ipara 2,1%-ban részesedik, az 1952. évi társadalmi termelésben 9%-kal, 1971-ben pedig 8,7%-kal. A lassú ütemű beruházás hatott az állóeszközök elhasználódási fokának növekedésére is.

Vajdaság SZAT felhalmozási és újraberuházási képessége a JSZSZK meg az SZSZK gazdaságánál alacsonyabb szinten van, és nem elégíti ki a bővített újratermelési szükségleteket. Közvetlenül a reform után a gazdaság felhalmozási képessége javult ugyan, de már 1967-ben ismét a reform előtti szintre esett, amelyen egészen 1970-ig megmaradt. Vajdaság SZAT 1948 és 1972 között a fejlődési ütem tekintetében az utolsó előtti helyen állt (a társadalmi termelés növekedési százaléka 6,2 százaléknak), 1965 és 1972 között pedig az utolsó helyre került. (A növekedési százalék 5,1.). Ez elsősorban a vajdasági gazdaság serkentésének következménye, amelyben a mezőgazdaságnak van domináns szerepe, így az elsődleges elosztásban kedvezőtlen helyzete, illetve bizonytalan fejlődési irányvonal határozza meg az egész gazdaság fejlődését.

Mint láttuk, az elmúlt időszakot nemcsak eredmény, hanem lemaradás, gazdasági és fejlődési válság, valamint a szocialistaellenes jelenségek felbukkanása is jellemezte, amely azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy megváltozik a szocialista társadalmi fejlődés iránya. Különösen a liberalizmus és a technokratizmus volt káros. Elsősorban ők okozták azt az elhajlást és deformálást, amely a VKSZ Tartományi Bizottságának 52. üléséig gyengítette a VKSZ munkáját, megzavarta belső viszonyait, és károsan hatott a gazdasági helyzetre meg a társadalmi viszonyokra. Emiatt volt spontán a gazdasági fejlődés, ami megakadályozta bizonyos fejlődési problémák felismerését és megoldását.

Mivel a Vajdaság SZAT távlati fejlesztésének általános koncepciója című dokumentumot már közzétettük és ismertettük, most csak röviden megemlítem a dokumentumban összefoglalt általános célokat, és feladatokat.

— Célunk az öngazgatás és az öngazgatású szocialista viszonyok Vajdaság SZAT alkotmányának alapján történő további fejlesztése. Zavartalanná kell tennünk a küldöttségi rendszer működését, fejlesztenünk kell az öngazgatási bővített újratermelésnek és a társadalmi tervezésnek az öngazgatási megegyezés és társadalmi legállapodás további kidolgozására épülő rendszerét.

— A tágabb értelemben vett életszínvonal növekedését, amely a fejlődés legjelentősebb tényezőinek egyike, a nagyobb jövedelemért és a jövedelem, személyi jövedelem társadalmi megállapodás és öngazgatási megegyezés alapján való elosztásáért folytatott harccal kell biztosítanunk, összhangban az egyéni és társadalmi munkatermelékenységgel. A közös fogyasztás valamennyi formájának fejlesztésével erősítenünk kell a szolidaritás elvét, és meg kell szüntetnünk az életszínvonalban mutatkozó indokolatlan különbségeket. Ezért a szociális politikának még nagyobb mértékben kell a fejlesztési politika alkotórészévé válnia.

— A lakosság szociális és gazdasági struktúrájának megváltozása, a nagyobb fokú foglalkoztatás, az ipar szerkezetének növekedése és az életmód közötti különbségek csökkentése szintén a fejlődés célja. A foglalkoztatottak számának növelésével elősegíthetjük az aktív lakosság természetes szaporulatát. Csökkentenünk kell a munkanélküliséget, és lehetőséget kell teremtenünk ideiglenesen külföldön dolgozó munkásaink hazatérésére. Szorgalmaznunk kell a mezőgazdasági lakosság további átalakulását.

Mi a célunk? A fejlődés, a termelés ütemének fokozása, a gazdaság szerkezetének megváltoztatása. Ezért azoknak a termelési komplexumoknak kell előnyt adnunk, amelyek a természeti adottságokból eredő előnyök aktivizálásán alapulnak, és amelyek a leghamarabb alkalmazzák a műszaki-technológiai eljárást. A gazdasági tevékenységnek évente átlag kb. 7,5%-kal kellene növekednie, ami lehetővé tenné, hogy 1970 és 1985 között az egész gazdaság társadalmi termelése több mint 2,8-szor növekedjék, vagyis 1985-ben lakosonként 2270 dollár legyen (az 1970. évi belső felvásárlási lehetőségek alapján kiszámított 845 dollár helyett).

— A munkatermelékenység növelése, a szervezethez és az üzleti, műszaki együttműködés fokozása, a gazdaság szerkezetének megváltoztatása, a munkanélküliek foglalkoztatása és a mezőgazdasági munkaerő mezőgazdaságon kívüli foglalkoztatása, a termelési kapacitás tartalékainak nagyobb kihasználása, a munkamegosztás, a tudományos és műszaki vívmányok termelésben való nagyobb mértékű alkalmazása, a nagyobb korszerűsítés, a magasabb műszaki szintű gazdasági és termelési

szervezés, az üzleti műszaki együttműködés erősítése a belföldi és a külföldi partnerek között.

— A tudomány gyorsabb fejlesztése és a műszaki eredmények nagyobb kihasználása, ami a gazdasági és a társadalmi haladás jelentős tényezőjévé és a társadalom általános anyagi termelőerejévé válik.

— Az egybehangoltabb területi fejlődés, a városrendezés és az emberi környezet védelme.

— Az általános honvédelem és az öngazgatású társadalmi védelem erősítése.

A társadalmi és gazdasági struktúra fejlettebb formájáért Vajdaságban az általános termelést a mezőgazdaság és élelmiszeripar fejlesztésére és szerkezeti megváltoztatására, továbbá a kőolaj és a földgáz kitermelésére, feldolgozására, a vegyiparra, a fém- és építőiparra kell irányítani. A termelés ilyen irányvételét az energiaalap és valamennyi szállítási forma fejlesztésének kell kísérnie. A terciér tevékenységek fejlődési ütemének a gazdasági struktúra megváltoztatásának funkcióját kell betöltenie. A textil-, a fafeldolgozó, a nyomda- meg a bőripar fejlődését egybe kell hangolnunk a távlati fejlődés általános céljaival. Mindezt elérhetjük a magasabb fokú finalizálásra való átállással, a munka és az eszközök öngazgatási társításának erősítésével, az üzleti műszaki együttműködés fejlesztésével és a legösztönőbb ágazatokra való támaszkodással, magasabb fokú szervezettséggel és szakosítással, a piac áru és szolgáltatások iránti követeléseikhez való nagyobb mértékű alkalmazkodással.

*

A fejlettségi szint és a természeti források a jövőbeli gazdasági és társadalmi fejlődés általános feltétele, amely alapján fel kell zárkózni gazdaságunknak. Az említett célok és feladatok egyáltalán nem könnyűek, dolgozóinktól maximális erőfeszítést követelnek. Ezen kívül a fejlődés néhány kulcskérdése megoldatlan, s szintén arról tanúskodik, hogy nem szabad illúziókban élnünk, mert nem olyan kor küszöbén állunk, amelyben nem lesznek nehézségeink.

1. A legjelentősebb mozzanatok egyikét figyelembe kell vennünk az elmúlt fejlődési időszak értékelésekor is, és méginkább a távlati fejlesztési politikánk és irányvonalunk meghatározásakor, s amely a népgazdaságunkban az egyik szerkezeti aránytalanság. Ez az élelmiszer előállítás, illetve annak általános és hosszantartó hiánya (nemcsak nálunk, hanem világviszonylatban is). Ha az aránytalanságból indulunk ki, amely szocialista közösségünk eddigi gazdasági fejlődésének következménye, és ha figyelembe vesszük a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek azt az álláspontját, hogy ezt a problémát közös megállapodással kell megoldanunk, világossá válik, hogy elsősorban a mezőgazdasági-ipari termelés fejlődésének egyes szempontjait kell megvitatnunk.

Először: jövődöbeli társadalmi és gazdasági fejlődésünk eszmei-politikai értékelésében az élelmiszeriparra kell a legtöbb figyelmet fordítanunk. Mégpedig három ok miatt: növelnünk kell az élelmiszergyártást, vagyis iparosítanunk kell a mezőgazdasági termelést; továbbra is biztosítanunk kell a mezőgazdasági termék késztermékké való feldolgozását; e termékek kivitelére kell nagyobb gondot fordítanunk, különös tekintettel a termékszerkezetre.

Másodszor: Az többé nem vitás, hogy Vajdaság társadalmi termelése viszonylag lassú növekedésének egyik döntő oka a mezőgazdaság és az élelmiszergyártás megoldatlansága.

Harmadszor: Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés Vajdaságban fő tevékenység, fejlődése érdekünk, ezért össze kell hangolnunk valamennyi köztársaság és Kosovo Tartomány érdekeivel. Fontos az is, hogy meghatározzuk a közös és saját, illetve az általános és egyéni kötelezettségeket, és ami talán a legfontosabb, hogy őket pontos terv alapján teljesítsük.

Mivel a mezőgazdasági-ipari termelés feltételei a mi legjelentősebb természeti adottságaink egyike, ugyanakkor a mezőgazdaság és az élelmiszeripar eddig a már jól ismert okok miatt a fejlődést fékezte, érthető, hogy mindent el kell követnünk ennek a gazdasági ágának a fejlesztéséért. A mezőgazdaság fejlettségi szintje, a mezőgazdaságra épülő feldolgozó iparágak, az élelmiszergyártásban és a nyersanyagtermelésben uralkodó nagy szükségletek logikussá teszik a mezőgazdaság belterjesítése és társadalmiasítása révén megvalósuló iparosítási irányvonalának, valamint az élelmiszeripari végtermékek további gyártásának és az ezzel kapcsolatos, mezőgazdasági termelésre épülő ösztönző vegyipari ágazatok felé való orientálódásnak a szükségyszerűségét is.

Az iparosítás azonban a mezőgazdasági-ipari komplexum újratermelésének alacsony szintje miatt akadályba ütközik. Ezért nemcsak az elsődleges elosztás aránytalanságát kell megszüntetnünk, hanem a köztársaságok és a tartományok e tevékenységre vonatkozó közös politikájából eredő feladataival összhangban, lehetővé kell tennünk a társadalmi felhalmozódás magasabb fokú öngazgatási koncentrációját és körforgását is. Ezért a társult munka minden mezőgazdasági-ipari alapszervezetének segítenie kell a termelés, az értékesítés, a munka és az eszközök társításának ilyen szervezését, amely nagyobb termelékenységet, termelési biztonságot és jövedelmet eredményez. Tekintettel arra, hogy még mindig nagy földterület van magántulajdonban, nagy figyelmet kell szentelnünk a társastermelésnek. Szerződéssel és megegyezéssel magasabb szintű öngazgatási viszonyokat kell kialakítanunk, amelyek a társadalmi felhalmozódás gazdaságilag legésszerűbb kihasználását eredményezik, és a mezőgazdasági termeléstől egészen a nagyipari feldolgozásig terjedő, távlati fejlesztési terveken, új kapacitáson alapulnak.

A fejlesztési tervek egybehangolásában a mezőgazdasági-ipari ágazatot nagyobb mértékben és szorosabban egybe kell kapcsolnunk a vegyiparral,

a mezőgazdasági gépiparral, a kereskedelemmel, a bankokkal, a tudománnyal, stb.

Szorgalmaznunk kell a termelés és a kereskedelem gyorsabb társítását, mert ezzel megakadályoznánk a termelésben létrejött jövedelemnek a kereskedelembe való átömlesztését. A társult gazdaság szervei a kiinduló alap a bankszervezetek munkájában is. Mindennek olyan minőségi változást kell kiváltania a viszonyokban, hogy jelentős tényezői lehessenek az anyagi eszközök gyorsabb körforgásának és a meggyorsult gazdasági fejlődésnek.

Természetesen nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy a már ismert, köztársaságok és tartományok közötti, a mezőgazdaság gyorsabb fejlődése biztosításának feltételeiről szóló megállapodás létrehozásában arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a mezőgazdaság intenzív fejlődését nem tudjuk sem hosszú sem rövid távon saját fejlesztési eszközeinkből fedezni, hanem póteszközöket kell biztosítanunk a mezőgazdasági-ipari komplexum bővített éjratermelésére. Végső ideje, hogy gazdasági rendszerünkben olyan megoldásokat alkalmazzunk, amelyekről már a JKSZ IX. kongresszusán elvi álláspont született.

2. A kérdések második csoportja a kőolaj meg a földgáz kitermelésének és feldolgozásának fejlesztésére vonatkozik. A termelést belső, fázisközi gazdasági viszonyaink tartalma és lehetőségei, a vegyipar és más iparágak hatalmas fejlődési lehetőségei szerint, az e tevékenységünk gazdasági előnyei közé, az energia és a nyersanyag szempontjából pedig a fejlődés legfontosabb komplexumainak csoportjába kell sorolnunk.

Emiatt feltétlenül szorgalmaznunk kell a kőolaj és földgáz lelőhelyek felkutatását. Többi szükségletünket távlati tervekkel, elsősorban a fejlődő országokkal kötött megállapodások által kell kielégítenünk. Ez a tényező mezőgazdasági-ipari komplexumtól eltérően, amelynek gyakorlatilag kimeríthetetlen nyersanyagforrása van, nagyon fontos, és figyelembe kell vennünk, amikor gazdaságfejlesztési politikánkat bíráljuk.

Tekintve a kőolaj és földgáz kitermelésének és feldolgozásának eddigi gyors fejlődését, a tartomány egész fejlődésére ható jelentős előnyeit és az említett korlátozó tényezőket, illetve problémákat, a jövőben a következő mozzanatokat kell figyelembe vennünk:

— a termelés nyersanyag- és energiabázisának erősítését és növelését, ideértve a gazdasági viszonyokban elfoglalt jelenlegi gazdasági helyzetének (különösen a gáz, az elektroenergia és a nyersanyag helyzete összefüggésének) kivizsgálását is;

— a legkorszerűbb műszaki és tudományos vívmányokon alapuló magas fokú feldolgozás ipari kapacitásainak gyorsabb fejlődését és széles körű területi elosztását az egyenletes és ésszerű fejlődés végett. Gondoskodnunk kell e termelési ágra jellemző féltermékek meggyorsításáról is;

— a tudományos kutatómunka és a szakembergárda nagyobb koncentrációját, színvonalának javítását.

A gyorsabb fejlődés előfeltétele a társadalmi felhalmozódás magas fokú öngazgatási társítása, mert alapján jóformán valamennyi termelési tényező gyorsan, hatékonyan és gazdaságilag ésszerűen egybekapcsolódhat.

3. A fémipar a villamosenergiával együtt jelentős Vajdaság gazdasági fejlődése szempontjából. A nagy létesítményekkel, a dolgozók felkészültségével, a foglalkoztatási lehetőségekkel, a fémfeldolgozó iparnak a nagyobb fokú munkamegosztás és szakosítás, a munka és a termeléseszközök öngazgatási társítása, az anyagi eszköz és a kapacitás jobb kihasználása, és a társult munka szervezeteivel való társastermelési együttműködés terjeszkedésén kívül, valamint a tudományos kutatás és a fejlődés eredményeinek alkalmazásával a fejlődés még jelentősebb tényezőjévé kell válnia. Rendkívül fontos a villamosipar fejlődése, mert ebben lehet leggyorsabban alkalmazni a tudományos vívmányok és az elektronikán alapuló műszaki-technológiai újítások eredményeit, így lehet gyorsabban biztosítani a haladást a munka valamennyi területén.

4. Vajdaság SZAT gazdasági struktúrájának következő csoportja, amelynek nyersanyagbázis és más természeti feltételek szempontjából előnye van, az építőipari anyagok termelése és az építőipar fejlődése. Az építőipari anyagok termelésének fejlesztésében létrejött jelentős beruházások mellett itt is érezhető az öngazgatási szervezethez, szakosítás meg a munka- és eszköztársítás alacsony szintjének problémája. Az ilyen helyzet rendezése az általános feltétele e munkaterület további iparosításának és gazdaságilag ésszerű fejlődésének.

5. A gazdasági struktúra ötödik csoportjába soroljuk a következő iparágakat, és egyes más gazdasági területeket is, ahol sokoldalúan meg kell vitatnunk és fel kell mérnünk a fejlődési lehetőségek kérdését és irányvonalát: a textil-, nyomda- és bőripart, a hajó- és cipőgyártást, a turizmust és a kereskedelmet. Ebben a csoportban az ésszerű fejlődést elősegítő magasabb fokú öngazgatási integrálás sajátos jellege és nélkülözhetetlensége miatt külön kell választanunk a fa mechanikus és vegyipari feldolgozását meg az erdészetet. A lombhullató, illetve puhafákat kell ipari szinten termelnünk, ami lehetővé teszi a termelők, a feldolgozók és a kereskedelem szilárdabb öngazgatási egybekapcsolódását és integrálódását a fa kitermelésében és feldolgozásában, valamint biztosítja a magas fokú termelés további fejlődését, és megszünteti a vajdasági fakivitelben és behozatalban megnyilvánuló gyengeségeket.

6. Anyagi fejlődésünk egyik legéletbevágóbb kérdése az energia, elsősorban a villamosenergia termelése. Az országos lehetőségektől függetlenül, a Tartomány energiaforrásai nem eléggé fejlettek, mondhatni ráfizetések.

A termelés, az iparosítás, a közlekedés és a városrendezés fejlesztése miatt nagyobb lesz az energiaszükségletünk. Vajdaság SZAT-ban az energia probléma megoldásakor saját forrásaink, elsősorban a gáz ésszerű felhasználásából kell kiindulnunk, és tekintetbe kell vennünk az SZSZK

és a JSZSZK közös távlati fejlesztési politikáján alapuló termelésbe és fogyasztásba való bekapcsolódást is.

7. A közlekedésügyben a szállítás és a közlekedés iránti szükségletek már most nagyok és a további fejlődés következtében még jobban növekednek. Olyan szállítási rendszert kell kiépítenünk, amelyben elérhető az ésszerű munkamegosztás, vagyis az egész országban kihasználhatjuk a természeti adottságokat és az áruszállítást egybekapcsolhatjuk. Elsősorban a vasúti és folyami szállítást kell fejlesztenünk.

8. Jobban ki kell használnunk a Tartomány vízgazdaságát, hogy eleget tehesünk a mezőgazdaság és az egész gazdaság fejlesztési szükségleteinek. Ez szükségessé teszi a csatornahálózat és más létesítmények építésének befejezését és kibővítését, a már meglévők maximális kihasználását a mezőgazdaságban, iparban és közlekedésben, sőt a vizek szennyezésének megakadályozását is.

9. A tudományos kutatómunka és a szakemberek fejlesztésének, illetve képzésének sokkal nagyobb figyelmet kell szentelnünk, már csak azért is, mert Vajdaság SZAT-ban — más területekhez hasonlítva — a nemzeti jövedelemnek sokkal kisebb részét fordítjuk tudományos kutatómunkára. El kell érniünk, hogy az öngazgatási társult munka határozza meg a tudományos kutatómunka fő irányvonalát, céljait és programját. Ezért nagyobb anyagi eszközöket kell biztosítanunk és magasabb fokú együttműködést kell elérniünk a tudományos kutatómunka és a társultmunka szervezetei között; egybe kell kapcsolnunk a munkaszervezetek a tudományos és kutatóintézetek, egyetemi és más felsőoktatási intézmények szakember- és anyagi lehetőségeit. Ez fokozza majd a tudományba, a műszaki technológiai haladásba és a szakemberek képzésébe való befektetés hatékonyságát. A tudományos kutatómunkát pedig, a közvetlen feladatokból kiindulva, a fejlesztési programok, de különösen azon gazdasági tevékenységek fejlesztési programjai kidolgozására kell irányítanunk, amelyek olyan helyzetben vannak, hogy az egész gazdaságot előbbre vihetik és fokozhatják a munkatermelékenységet.

A következő időszakban a szakemberképzés politikájában és fejlesztésében biztosítanunk kell a meglévő lehetőségek ésszerű kihasználását és újak létrehozását. A szakosított oktatásnak a társult gazdasággal és az oktatási intézményekkel együtt kell megoldania legsürgősebb feladatát, hogy növelje a közép- és főiskola, de elsősorban az egyetem szakemberlehetőségeit.

10. A távlati gazdasági fejlődésben külön jelentőségük van azoknak a társadalmi tevékenységeknek, amelyek határát csak hosszabb idő elteltével lehet reálisan felmérni. A társadalmi tevékenységek fejlődése társadalmi és gazdasági fejlődésünk előfeltételeinek egyike. Mindez a közös szükségletek kifejezését jelenti, és a munka anyagi alapjának fejlődésére való hatása megköveteli, hogy alaposabban feldolgozzuk e tevékenységek ésszerű fejlesztésének mércéit. A társadalmi tevékenységek fejlődé-

sének ki kell fejeznie a szabad munkacsere alkotmányos elvének megvalósítását is, illetve a társult munkának az általános és közös fogyasztásra gyakorolt hatását. A társadalmi tevékenységek fejlesztési programjainak megvalósítói a most alakuló öngazgatási érdekközösségek kell hogy legyenek.

11. A társadalmi és gazdasági fejlődés megvitatásakor külön figyelmet érdemel a területi szempont. Vajdaság SZAT-ban eddig különböző területek különböző fokú társadalmi és gazdasági fejlettséget értek el. Az a tény, hogy éppen a fejfejtlenebb területeknek kizárólag vagy túlnyomórészt mezőgazdasági termelésük van, azt bizonyítja, hogy egyéb tényezők mellett a mezőgazdaság egyenlőtlen helyzete okozta a lemaradást. A lakosság nagy részének, számos községnek és területi egységnek problémája ez. A gazdasági lemaradást, mint az eddigi fejlődési aránytalanság súlyos következményét a jövőben hatékonyabban kell megoldanunk. Ezzel kapcsolatban a távlati gazdasági fejlesztési politikával kapcsolatos tevékenységet a nagyobb fokú község- és területközi gazdasági egybekapcsolódásra kell irányítanunk, mégpedig társadalmi megállapodásokkal meg eszköz és munkatársításra vonatkozó megegyezésekkel, az általános fejlődési irányvonal és a közösen megállapított fejlesztési program alapján, amelyek az eddiginél sokkal jobban figyelembe veszik a nem eléggé fejlett területek fejlesztési feltételeit. Érthető, hogy az egyenletesebb területi fejlődés, vagyis a területközi munka- és eszköztársítás hordozója a társult munka, habár e probléma áthidalásában figyelembe kell vennünk a fejlődésnek a tartomány folyó gazdasági politikája útján, az e célra szolgáló eszközök biztosítása, valamint a vonatkozó környezetek optimális fejlesztési programjai megválasztásában való közvetlen támogatása által történő fejlődés jelentőségét és annak aktív ösztönzését.

12. A foglalkoztatás és a munkaerő-vándorlás továbbra is a legösszetettebb problémák egyike, mert közvetlenül hat többek között a gazdasági és szociális struktúra módosítására is. A további anyagi és társadalmi fejlődésnek biztosítania kell a munkából kiöregedett földművesek tulajdonában álló föld és munkaeszköz megművelését, illetve felhasználását a munkából kiöregedett földművesek társadalmi biztonságát, az aktív lakosság természetes szaporulatát, a munkanélküliség csökkentését, a külföldön ideiglenesen dolgozó munkások visszatérésének feltételeit és a mezőgazdasági lakosság kedvező átalakulását, amelyre nem a falu elhagyása a kizárólagos megoldás. Az országhatáron belüli munkaerő-vándorlás a területi különbségek egybehangolásának jelentős eleme, és ezért ennek külön figyelmet kell szentelni. A munkaerő-vándorlás megállapodások alapján való társadalmi irányításának a JSZSZK közös fejlesztési politikája egyik összetevőjévé kell válnia.

13. A városrendezésnek és a környezetvédelemnek, szintén a fejlődés szükséges alkotó részévé kell válnia, ahol területi tervekkel és társadalmi

megállapodásokkal kell biztosítanunk az ember jobb életfeltételeit és meg kell akadályoznunk a későbbi nagy kiadásokat.

14. Az általános honvédelem megköveteli, hogy a Kommunista Szövetség e tartós célnak állandó figyelmet szenteljen, és biztosítsa a hazánk védelmével kapcsolatos feladatok végrehajtását. Az öngazgatás és az öngazgatási szocialista viszonyok fejlődése, a termelés gyorsabb ütemű fejlődése és az életszínvonal emelése erősíti azt az alapot, amelyre az általános honvédelem és hazánk biztonsága épül.

III. *Az anyagi fejlődés egyes időszerű eszmei-politikai kérdései*

Az anyagi fejlődés a legkomolyabb eszmei-politikai kérdések egyike. Ha figyelembe vesszük saját biztonságunkat, Vajdaság SZAT viszonylagos gazdasági lemaradását a JSZSZK-ben, valamint a gazdaság szerkezetének kedvezőtlen jellegzetességeit, akkor az anyagi fejlődés az általános társadalmi és politikai szilárdság közvetlen feltételévé válik. Ilyen módon a közös és saját fejlődésünk iránti kötelezettségünkről és felelősségünkről szóló politikai álláspont jelentősebbé válik, és a bíráló felülvizsgálást sürgeti. Nálunk nemcsak az a kérdés vetődik fel, hogyan legyen fejlődésünk még gyorsabb, hanem az is, hogyan szüntessük meg minél előbb a viszonylagos lemaradás okait.

E kérdés mérlegelésében biztos támpontot nyújt az általánosan ismert tény, hogy a távlati fejlesztési politika társadalmunkban nem volt eléggé egybehangolt és hatékony. Tulajdonképpen nem is épült távlati tervekre, ami pedig a marxista irányítású társadalmi fejlődés jellegzetességeinek egyike. Ez egyben a nehézségek, az aránytalanságok és más gyengeségek legfontosabb oka. Ezek szerint ennek az állapotnak az okait, nemcsak a jelenlegi anyagi fejlődés objektív törvényszerűségeiben kell keresnünk, hanem az emberek viselkedésében, és természetesen, a társadalmi és politikai öntudatban is, különösen a társadalom alkotmányos alapokon való öngazgatási újratermelésére vonatkozó feltételek lassú létrehozásában.

Az elmúlt időszakban a gazdasági fejlődésbe való be nem avatkozásról szóló liberalista és anarcholiberalista felfogás és a piac fetiszizálása szintén jelentős méreteket öltött a Vajdasági Kommunista Szövetségben. A legfelelősebb káderek bizonyos részéig is eljutott, ami lehetővé tette a technomenedzseri erők megjelenését és a techno-bürokratizmus egyeduralmát. Ennek következtében elzárkóztak és elszigetelődtek a munkásosztály létfontosságú érdekeinek megoldásától, aminek leginkább a távlati fejlődés szenvedte kárát.

Az eszmei-politikai alapok elfogadhatatlan álláspontjai közül azt kell itt megemlítenünk, amely a múltban a mezőgazdasággal és a ráépülő ipari termeléssel kapcsolatban jutott kifejezésre. Különböző ellentmondó törekvések kerültek egymással szembe. A társadalmi és gazdasági fejlődést,

anarcho-liberalista módon értelmezték, ugyanis mezőgazdasági-ipari komplexumot elfogadhatatlan elbírálásban részesítették. Arra a kérdésre, hogy hogyan szüntessük meg a vajdasági gazdaság agrárjellegét, azzal a megoldási javaslattal válaszoltak, hogy fokozatosan leveszik kezüket a mezőgazdaságról és az élelmiszeriparról. Tézisük statikus volt, a rendelkezésre álló nyersanyagból indult ki, nem pedig növeléséből, más szóval a hazai piac élelmiszer szükségleteiből, nem pedig a mezőgazdasági nyersanyagok alapján készülő más termékekből és a kiviteli lehetőségekből.

Habár az ilyen jelenségeket eszmei-politikai szempontból elítéltük, a fejlesztési politikához való hozzáállás egyes kérdéseiben még ma is megmutatkoznak. Az eszmei-politikai egységet és akciót állandóan veszélyeztetik, mert még azok a lényeges okok sincsenek teljes egészében kiküszöbölve, amelyek ezeket a jelenségeket szülték, és ezt a Kommunista Szövetségnek figyelembe kell vennie a távlati fejlesztési politika meghatározásakor.

A Kommunista Szövetség szempontjából ugyanilyen jelentősek az öngazdátás fejlődéséért, az anyagi alap erősítéséért, a nagyobb jövedelemért és munkatermelékenységért és a munkavégzés szerinti elosztásért folytatott harc szervezettségének és hatékonyságának kérdései is. Nem vitás, hogy a kommunistáknak a dolgozók munka és életfeltételeinek állandó javításáért kell harcolniuk. Azonban nyíltan megmondjuk, hogy céljaink és hatáskörünk reális alapja munkatermelékenységünkben van, abban, amit képesek vagyunk létrehozni. Az ettől eltérő magatartás tartathatatlan, mert hamar összeütközésbe kerül az objektív igazsággal. Fogyasztani csak annyit lehet, amennyit megtermeltünk, csakis így biztosíthatjuk a gazdaság szilárdságát mind hazánkban, mind a Tartományban. A Kommunista Szövetségnek ez alkalommal is határozottan síkra kell szállnia a nagyobb munkatermelékenységért, amely reális előfeltétele az életszínvonal növekedésének, a nagyobb felhalmozódásnak, vagyis a gyorsabb fejlődésnek.

A kommunistáknak fenntartás nélkül szorgalmazniuk kell a termelés legkedvezőbb szervezését, harcolniuk kell az elzárkózottság ellen a társult munka alapszervezetében. Hiába beszélünk a dolgozók jobb életfeltételeiről, ha ugyanakkor nem állapítjuk meg, hogy nem érhetők el a munkaszervezetek nagy részében uralkodó helyzetben, vagyis a jelenlegi munkatermelékenységgel, magas termelési költséggel, az alacsony szintű eszközbefektetéssel és a gyenge munkaszervezettséggel. Némely elemzés azt mutatja, hogy a mi versenyképességünk a külföldi piacon elsősorban azért marad el más gazdasági termelőké mögött, mert gyenge a szervezettségünk és alacsony a termelékenységünk. Viszont a mi munkatermelékenységünk objektív tényezői (a termelési eszközök műszaki hatékonysága és a természeti feltételek) a fejlettebb országokéhoz viszonyítva nem olyan gyengék, mint amennyire a munkatermelékenységben lemaradunk.

Természetesen az alacsony munkatermelékenység okai nemcsak a gazdaságban rejlenek. Itt kell megemlítenünk a gazdasági politika és hatóeszközeinek gyengeségét, és a fejletlen gazdasági rendszert. A Kommunista Szövetségnek ki kell harcolnia a gazdasági rendszer gyorsabb, hatékonyabb és következetesebb tökéletesítését, vagyis egybehangolását az új alkotmányos elvekkel. De éppen az alkotmányos elvek alapján, annak is világossá kell válnia, hogy csak a jól szervezett, a nyílt együttműködésre, munkamegosztásra, közös gazdálkodásra képes társult munkaszervezetek érhetik el azokat az eredményeket, amelyek öngazgatású szocialista társadalmunk stratégiai céljainak, a dolgozó ember érvényesülésének, a munka felszabadulásának, a gazdagabb és sokoldalúbb életnek az alapja, attól függetlenül, hogy szűkebb vagy szélesebb körű társadalmi és politikai közösségről van szó.

Elsődleges feladataink egyike olyan gazdaság nagyobb szerveztségéért és integrálásáért és olyan fennálló gazdasági szervezetek egybekapcsolásáért és újak létrehozásáért folyó harc, amelyek a jelenlegi lehetőséget sokkal hatékonyabban kihasználják. A gazdálkodásnak ezt az oldalát eddig elhanyagoltuk, noha nagyon jelentős. A társult munka szervezetei elaprózottságának következménye, elzárkózottságuk és különválásuk ésszerűtlen termeléshez vezet, amely nem vehet részt sem a nemzetközi sem a hazai versenyben.

Ha a társult munka szervezetei elaprózottak a szervezettséget csak úgy lehet javítani, a kapacitást jobban kihasználni, hogyha a munkamegosztás fejlett, a szervezet szakosított és a munkaszervezetek társulnak, amelyért a Kommunista Szövetségnek külön sikra kell szállnia.

A termelésben való nagyobb fokú öngazgatási szerveztségért folyó harcot az áruforgalom, a kereskedelem és különösen a bankok szerveztségéért és hatékonyságáért folyó harcnak kell kísérnie, mert az öngazgatási szerveztség itt hiányzik legjobban. Feltétlenül szükséges az egyforma szerveztség mind a termelés, mind pedig a kereskedelem, de különösen a bankok területén.

A termelés és a kereskedelem öngazgatási egybekapcsolására kell törekednünk, mert ez eredményes fejlődésünk előfeltételeinek egyike is. Végül is csak ennek alapján és azzal a feltétellel, hogy a társult munka a fejlesztési politika meghatározója és megvalósítója, lehetséges reálisan tervezni, célokat elérni és a feladatokat teljesíteni.

Az eddig elhangzottaknak megfelelően fel kell figyelniük még egy időszerű eszmei-politikai kérdésre, amely abban a követelésben nyilvánul meg, hogy a fejlesztési programokat fontossági sorrendjét és megvalósítását nem szabad a jövedelem elidegenítése elvének elvetésére, a felhalmozódás és a társítás azon formáira alapoznunk, amelyeket politikailag már meghaladtunk. Ugyanis valamennyi öngazgatási társulásnak meg eszköz- és munkatársításnak a társult munka különböző formáival bizto-

sítaniuk kell a jövedelemről szóló, illetve a társadalmi újratermelésre vonatkozó, a társult munka szellemében történő döntést.

A döntésnek a társult munka szervezeteiben dolgozók érdekeinek szintéziséből és osztály-egyekapcsolódottságukból és más dolgozókkal való közös felelősségükből kell kiindulniuk, mert a jövedelem a társult munka alapszervezetében jött létre és a társadalmi munka eredménye. Egyszerűen mondva biztosítanunk kell, hogy a munkatöbblet legyen a dolgozók erejének alapja, de a közvetlen és közös érdekek szintézisének értelmében. Ez azt jelenti, hogy a társult munka alapszervezetének jövedelméről szóló döntés társadalmi és gazdasági lényegének megvalósításáért folyó harc tulajdonképpen az alkotmányos elvekben adott új termelési viszonyok anyagi alapjáért folyó harcot jelenti.

A munkásosztály és a dolgozók, akiket a Jugoszláv Kommunista Szövetség vezet, amely eszmei-politikai harcában a termelőerők fejlődésének mércéit és céljait érvényesíti és valósítja meg, létrehozzák szocialista öngazgatású társadalmunk anyagi alapja valamennyi tényezőjének még magasabb fokú egységét és felelősségét. Ezért a IKSZ X. kongresszusa, az SZKSZ VII. kongresszusa és a VKSZ XV. választási értekezlete dokumentumaiból eredő kötelesség és felelősség meg az alkotmány megvalósítása a VKSZ tagságától, alapszervezeteitől, és szerveitől magas fokú eszmei-politikai elkötelezettséget követel a munka anyagi alapjának gyorsabb, szilárdabb és egybehangoltabb fejlesztésében, amely egyik legfontosabb feltétele a szocialista társadalmi és gazdasági viszonyok további építésének meg a munkásosztálynak, amely viszont az öngazgatású szocializmus további építésének döntő tényezője.

Az eddigi harcban szerzett tapasztalatokkal gazdagodva, Vajdaság SZAT eddigi eredményeiből és a nyilvános vita alapjául szolgáló dokumentumokból kiindulva a VKSZ Tartományi Bizottsága a VKSZ valamennyi szervezetét és tagságát arra kötelezi, hogy a távlati társadalmi és gazdasági fejlődésről szóló vitákat szervezeten és felelősségteljesen bonyolítsa le, elsősorban a társult munka valamennyi szervezetében, mert nekik kell a fejlődés megvalósítóivá válniuk. A társult munka alapszervezetei ilyen szerepének előfeltétele az, hogy az új alkotmányos elvek szerint gyorsabban átszerveződjenek és működjenek.

A Kommunista Szövetség szervezetei a felelősek azért, hogy a fejlesztési politika hordozói minőségileg és idejében eleget tegyenek tervezési kötelezettségüknek, vagyis biztosítsák azt, hogy a társult munka valamennyi alapszervezete, a társult munka valamennyi szervezete és valamennyi érdek- és társadalmi-politikai közösség elkészítse az öngazgatásra alapozott hosszú távú és közép távú fejlesztési programját. A társultmunka alapszervezetei fejlesztési programja legyen az alapja a társultmunka szervezetei fejlesztési programjának meghozatalában, az összetett rendszerekben stb. Ebből a célból a társult munka alapszervezeteinek részletesen fel kell mérniük eddigi fejlődésüket. Felül kell vizsgálniuk és el

kell bíráltniuk a további bejlődés lehetőségeit és feltételeit. Csak így lehet biztosítani a társult munka valamennyi alapszervezetének reális távlati fejlesztési programjait és megszilárdítani a megvalósításuk iránti felelősséget. A Kommunista Szövetségnek ezekben a vitákban határozott harcot kell folytatnia az önelégültség és passzív magatartás a nem reális tervek és az egészségtelen technomenedzseri és bürokrata ambíciók ellen.

A társult munka valamennyi alapszervezetének, képviseleti testületének, a községi képviselő-testületnek és végrehajtó szerveinek, a küldötteknek és a küldöttségeknek alkotmányos joga és kötelessége, hogy egybehangolják fejlesztési programjukat. A társult munka öngazgatási tervezésben való szerepét nem szabad csak a társult munka szervezetében és a községekben kimeríteni, függetlenül azok jelentőségétől és nagyságától. Feltétlenül szükséges a tervek ágazati, ágazatközi és területi egybehangolása, hogy biztosíthassuk a mind jobb munkamegosztást és a mind arányosabb fejlődést. Ez terjedelmes és felelősségteljes munka, ezért a Kommunista Szövetségnek a társult munka alapszervezeteiben és más szervezeteiben, meg a küldöttségekben működő tagjainak, akiknek ellenőrizniük kell a megegyezéseket és megállapodásokat, még aktívabbnak kell lenniük és ragaszkodniuk kell a megállapodások és megegyezések valamennyi részvevőjének felelősségéhez.

Az ágazati és tevékenységi fejlesztési programok egybehangolásában jelentős szerepet tölt be a gazdasági kamara, valamint a gazdaság azon társulása, amelyben a társult gazdaság fejlesztési programjait megbeszélik és egybehangolják. Ugyanakkor a kamara szerveinek és szakszolgálatainak aktívan kell viszonyulniuk az új kezdeményezés elindításához és támogatásához, különösen azokban a szervezetekben, amelyek még nem készültek fel eléggé a fejlesztési politika megvalósítására.

A programok és tervek alapján minél előbb társadalmi megállapodást és öngazgatási megegyezést kell kötni az ágazatok fejlődéséről és a munkamegosztásról, a köztársaságok és a tartományok fejlesztéséről az alkotmányos rendelkezésekkel és az egységes Jugoszláv piaccal összhangban. E tevékenységnek, hogy biztosíthassa, a JSZSZK és valamennyi köztársaság és tartomány távlati fejlesztési terveinek idejében való összeállítását, idejében is egybehangoltnak kell lennie. Mindebben rendkívüli szerepe van a Szocialista Szövetségnek, a szakszervezeteknek, az Ifjúsági Szövetségnek, a Harcos Szövetségnek, valamint más társadalmi szervezeteknek, tudományos intézményeknek és szakegyesületeknek.

Az öngazgatású tervezés eredményességének egyik igen jelentős feltétele a tájékoztatás rendszere és módszere. Emiatt szükséges minél előbb megállapítani a fejlesztési politikáról és programról szóló tájékoztatás-cserében való magatartási normákat. Ebben külön szerepük van a kamarákban, szakegyesületekben, a sajtóban, rádióban és televízióban dolgozó kommunistáknak.

A vajdasági kommunisták és más haladó erők a távlati fejlesztési politika általános irányvonala és legfontosabb feladatai megvitatása közben, ma már tudatában vannak annak, hogy eddig jelentős eredményeket értünk el, és társadalmi közösségünk szocialista fejlődése öngazgatási irányvonalának hatására legyőztünk számos nehézséget. Ezért a társadalmi élet és munka valamennyi területén a szocialista öngazgatási viszonyok további fejlődéséért folytatott harc nemcsak legjelentősebb célunk, hanem további eredményeink legerősebb mozgatóereje is. Ez elsősorban arra kötelez bennünket, hogy harcoljunk az új alkotmányos elvek következetes megvalósításáért, amelyek alapján a munkásosztály és a dolgozók közvetlenül döntenek munkájuk valamennyi eszközéről és eredményéről. Ez ugyanakkor valamennyiünk részéről megköveteli, hogy határozottan és következetesen harcoljunk a JK SZ X. kongresszusa politikai irányvonalának megvalósításáért, amely különösen Tito elvtárs beszámolójában — világosan meghatározta társadalmi akciónk legfontosabb irányait, az új szocialista győzelmek távlatait. A Kommunista Szövetségnek ebben fokozott felelőssége van a társadalmi fejlődés irányai, a szocialista öngazgatási rendszer működése és fejlesztése, a munkásosztály hatalma, forradalmi jellegzetességének erősítése, valamennyi társadalmi határozat szocialista tartalma tekintetében. A Vajdasági Kommunista Szövetség ennek alapján erősíteni fogja akcióegységét és a távlati fejlesztési politika tervezése és végrehajtása iránti felelősségét.

Az egységes akció ugyanakkor megvéd bennünket az idegen eszmei-politikai felfogástól és hatástól. Ez méginkább erősíti a szocialista erők egységfrontját a Kommunista Szövetséggel az élen, szocialista öngazgatású és el nem kötelezett közösségünk nemzeti és nemzetiségi testvériségét, egységét és egyenjogúságát.

Dušan Alimpić

HOZZÁSZÓLÁS A VSZAT TÁVLATI FEJLESZTÉSI POLITIKÁJÁHOZ

A tartományunk távlati fejlesztési politikájáról folytatott vita és a Kommunista Szövetség feladatainak kijelölése során számos hasznos javaslat, figyelemztetés hangzott el.

A mai ülésen elfogadjuk a távlati fejlesztési politikával kapcsolatos határozatokat. Megállapítjuk az akció általános irányait, és konkretizáljuk azokat a feladatokat, amelyeket az elkövetkező időszakban egységes alapokon megvalósítunk. Mivel ezt az akciót még nem szerveztük meg szervezeti, községi és tartományi szinten, biztosra vehetjük, hogy néhol olyan kérdések is felmerülnek majd, amelyeket határozottabb állásfoglalás miatt ismét napirendre kell tűznünk, hogy egységes politikánk következetes megvalósítása érdekében szabatosan válaszolhassunk rájuk és álláspontunkat kiegészítsük.

Csak néhány kérdést szeretnék kiemelni. A társadalmi követelményekből és a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek abból az álláspontjából kiindulva, hogy ki kell alakítani Jugoszlávia közös távlati fejlesztési politikáját, elmondhatom, hogy már jelentős haladás észlelhető. Mint ismeretes, a Szövetségi Végrehajtó Tanács elfogadta és nyilvános vitára bocsájtotta A JSZSZK közös távlati fejlesztési politikájának alapjai című dokumentumot. Tudnunk kell azonban, hogy ez a dokumentum nem terv és nem program, ahogyan azt a vitaindítóban írták, hanem politikánk alapja, amely azoknak a terveknek, programoknak és megállapodásoknak a feltétele, amelyeket az öngazgatási gazdaságnak és az érdekközösségeknek kell kidolgozniuk. Ez a dokumentum csak a közös érdekű kérdéseket öleli fel. A köztársaságok, a tartományok, valamint a társult munka szempontjából igen fontos és sajátos kérdéseket külön dokumentumokban kell részletezni és taglalni.

Tartományi Végrehajtó Tanácsunk ennek értelmében szintén nyilvános vitára tűzte Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány távlati fejlesztésének koncepcióját. A közös álláspont kialakítása érdekében ki kell dol-

goznunk az ágazati és ágazatközi tevékenységeket végző társult munkaszervezetek kölcsönösen egybehangolt hosszútávú fejlesztési programjait és meg kell teremtenünk szoros kapcsolatunkat. Ez ugyanakkor mind a javasolt politika elmélyítésében mind pedig verifikálásában kitartó és felelősségteljes munkát igényel. A közös dokumentumnak ezt a politikát kell kifejezésre juttatnia.

A dolgozók élet- és munkakörülményeinek állandó javítását és a szükségleteinek mind teljesebb kielégítését célzó közös fejlődés stratégiai céljainak kijelölésekor néhány nagyon fontos kérdésben biztosítanunk kell a társadalmi megállapodás létrehozását. E kérdések: a munkamegosztás, az egységes piac erősítését célzó szélesebb körű alakulásának leküzdése.

A társult munka országos kapcsolata, a községi, tartományi és köztársasági keretek és határok mielőbbi túlszárnyalásán kívül biztosítanunk kell a világgazdasági helyzettel kapcsolatos tájékoztatási rendszert és, a kínálat és a kereslet árunkénti elemzését. Tudnunk kell, mely áruból termelnek többet, mely áru hiánycikk, mely szükségletek láthatók el hazai forrásokból, melyek behozatalból stb. Ezúton kell lehetővé tennünk, hogy termelésünkkel könnyebben beilleszkedjünk a nemzetközi munkamegosztásba.

Ugyanakkor mind a különböző tevékenységek, mind pedig a szükségletek szempontjából mielőbb meg kell állapítanunk, mi az, amit előnyben kell részesítenünk, ami minden fejlődés lényeges kérdése. A társult munka szervezetei külön-külön nem oldhatják ezt meg, ez közös érdekű stratégiai kérdés.

Jelentőségük miatt külön súlyt kell vetnünk az energia, a nyersanyag- és élelmiszertermelésre, de ugyanúgy az árpolitikával, a bővített újratermeléssel, a hitel és pénzügyi rendszerrel és a külföldi kapcsolatok ápolásával kapcsolatos rendszerbeli problémák megoldására is. Ezekben a kérdésekben az állami szervek még mindig önkormányzatilag tevékenykednek és döntenek. Jelentős kérdés még a gazdálkodási feltételek kiegyenlítése, mert ez a gazdasági egyenrangúság s ezzel a nemzetiségi egyenjogúság alapja is.

Ezek a kérdések, értékelésünk szerint, kiindulópontok, amelyekben idejében társadalmi megállapodást kell létrehozni. Ezeket a megállapodásokat a Jugoszláv Kommunista Szövetség egységére és arra alapozva biztosíthatjuk, hogy a X. kongresszuson eszmeileg világosan definiáltuk a szocialista öngazgatás fejlődését, amelynek központjában a társadalmi tulajdon és a dolgozóknak a jövedelem, a többletmunka és a társadalmi újratermelési folyamat feletti hatalma áll.

Az új alkotmány világosan megállapítja a társult munka és a megállapodásnak és megegyezésnek mint az öngazgatás döntő tényezőjének meg a jugoszláv gazdaság és társadalom új integrációja jelentős elemének szerepét.

Az új alkotmány megállapítja a köztársaságok és tartományok saját fejlődésükért vállalat felelősségét és az egész jugoszláv közösség fejlődésé-

ben betöltött szerepét. A Kommunista Szövetségnek Vajdaság fejlesztési politikája kialakításával kapcsolatos közvetlen feladatai szerves részét alkotják annak a felelősségnek, amelyet a kommunisták vállaltak a társadalmi, gazdasági, politikai, nemzetiségi és kulturális viszonyok Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány, a Szerb Szocialista Köztársaság és a JSZSZK területén, az öngazgatás, a munkásosztály hatalmának és az alkotmányban, valamint a Kommunista Szövetség politikai dokumentumaiban kifejezett más elvek alapján való fejlesztésében. Ez egyben a Vajdasági Kommunista Szövetség és más szervezett szocialista erők egységes akciójának szerves része a Tartomány anyagi alapja és alkotmányos helyzete kialakításában, megvalósításában és további fejlesztésében.

Ezért a Vajdasági Kommunista Szövetségnek a távlati fejlesztési politika kialakításakor mindenekelőtt biztosítania kell, hogy a dolgozók a társult munka alapszervezeteiben és más öngazgatási szervezetekben és közösségekben kialakítsák saját fejlesztési politikájukat és a munka meg az eszközök társításából, valamint más együttműködési formákból eredő egyenrangúság és kölcsönös függőség elve alapján egybehangolják programjaikat és terveiket más szervezetekével.

A fejlesztési politikának a társult munka funkciójává kell válnia, hogy alapja lehessen a munkásosztály anyagi és társadalmi helyzete erősítésének és általában a társadalmi fejlődésnek. A társult munka kölcsönös függősége, illetve a munka társadalmazása mindinkább a jelen követelménye. Ha a társult munka optimális eredményekre törekszik, tudatos erőfeszítéssel mind szélesebb körben kell társulnia egész társadalmunkban. Enélkül, tulajdonképpen nem csak gazdasági integráció nem jöhet létre, de a társadalom sem integrálódhat új alapokon.

Amikor Vajdaság SZAT társadalmi fejlesztéséről mint a társult munkában és más öngazgatási szervezetekben, közösségekben és a községekben levő dolgozók sajátos megállapodásáról szólnunk, mulaszthatatlanul hangsúlyoznunk kell, hogy a megállapított közös fejlesztési érdekeknek és céloknak a Tartomány egész alkotmányos helyzetéből és a társadalmi fejlődés egyes területein öngazgatásilag megállapított és meghatározott jogaiból és felelősségből kell kiindulniuk. Másrészt viszont a Tartománynak a JSZSZK és az SZSZK alkotmányos rendszerében betöltött helyzetéből kiindulva a Tartomány társadalmi tervében, mint az alkotmány megvalósításának jelentős hatóeszközeiben kifejezésre kell juttatni azokat a viszonyokat, amelyek alkotmányos helyzetéből erednek. Szem előtt tartva, hogy Vajdaság a jugoszláv föderáció alkotó eleme és Szerbia szerves része, biztosítanunk kell, hogy a Föderáció és a Köztársaság közösen megállapított fejlesztési politikai érdekeit és céljait eredményesen valóra váltsuk. A Vajdasági Kommunista Szövetségnek e harcában kitartónak, következetesnek és határozottnak kell lennie. Különösen a társult munkában, a társadalmi és politikai közösségekben és más szervekben levő kommunisták tartoznak felelősséggel a tervben előírányzott feladatok vég-

rehajtásáért. Tekintetbe kell vennünk, hogy a Tartomány felelőssége a Föderáció és a Köztársaság fejlődése iránt nem egyoldalú, és hogy a Föderáció és a Köztársaság ugyanolyan mértékben érdekelt és felelős Tartományunk egész társadalmi fejlődésében és alkotmányos helyzetének megvalósításában.

Az új alkotmányban és a JKSZ X. kongresszusán megállapított álláspontok történelmi jelentőségéből kiindulva ez a felelősség egyidejűleg a nemzetek és nemzetiségek teljes egyenjogúságának kifejezője és szavatolása, de a munkásosztály és a dolgozók legkiemelkedőbb egységes érdeke is. Az eddigi tapasztalat azt bizonyítja, hogy az elzárkózás lehetőséget teremtene a nemzeti kizárólagosságra és a szeparatizmusra, ugyanakkor a külön érdekek és szükségletek háttérbe szorítása is elkerülhetetlenül bürokrata unitarizmushoz, hegemonizmushoz és nemzetieskedéshez vezetne.

A Vajdasági Kommunista Szövetség mint a munkásosztály és a házámban élő nemzetek és nemzetiségek dolgozóinak forradalmi élcsapata a társadalmi és gazdasági fejlődés problémáit is azzal a meggyőződéssel taglalja, hogy kizárólag úgy lehet megoldani őket, ha kifejezésre juttatják a szocialista fejlődés külön és általános érdekeinek öngazgatási és demokratikus szintézisét, tiszteletben tartva valamennyi köztársaságunk és tartományunk nemzeteinek és nemzetiségeinek a szocialista öngazgatási szolidaritásra épülő egyenjogúságát. Éppen ezért, mivel fejlődésünket egész közösségünk fejlesztése feltételének tekintjük, s annak tudatában, hogy saját fejlődésünk sem lehet eredményes a Szocialista Jugoszlávia és a Szerb SZK fejlődése nélkül, síkraszállunk azért, hogy fejlesztési terveinkben ezek az elemek kifejezésre jussanak, és a megvalósításukért folyó harc minden egyes kommunista és minden szervezet mindennapi feladata legyen.

Tevékenységünk során, a gazdasági és szociális struktúrában meg a gazdasági fejlettség színvonalában megmutatkozó különbségekre való tekintet nélkül határozottan kell harcolnunk és a fejlesztés szükségleteinek és érdekeinek mindennapi egybehangolására irányuló politikánkban biztosítanunk kell több nemzetiségű közösségünk társadalmi, gazdasági és politikai rendszerének egységét. E tekintetben valamennyiünkre egyforma felelősség hárul a közös és egységes politika kialakításában, következetes megvalósításában és a megbeszélte álláspont gyakorlati alkalmazásában.

Ebből az elvi álláspontból kiindulva szeretném kiemelni, milyen szerepet kell betöltenie a tudománynak, a művelődésnek és az oktatásnak a távlati fejlődés koncepciójában.

A szellemi alkotásnak általában véve már most is, de az elkövetkező években végleg a társadalom bővített újratermeléséhez kell tartoznia.

A korszerű tudományos-műszaki fejlődés máris azt bizonyítja, hogy a tudománynak termelőerővé kell válnia. Valóban az lehet, sőt már az is. Új társadalmi feltételeket teremtünk Marx azon nagy gondolatainak va-

lóra váltására, hogy a jövő gazdasági fejlődésének üteme egyre kevésbé függ az igénybe vett tőke mennyiségétől és a kétkezi emberi munka tömegétől, mindinkább az új tudományos felfedezések és termelésben való alkalmazásuk, a termelési tapasztalatok és ismeretek függvényévé válik. Ez a gondolat éppen Vajdaság szempontjából jelentős. Az elkövetkező időszakban ki kell lábalnia a viszonylagos lemaradásból, megváltoztatnia gazdasági struktúráját, fejlesztenie az új termelési ágakat, növelnie a munka termelékenységét, harcolnia a nyersanyagtermelés finalizálásáért, az új technológia bevezetéséért stb. A dolgozók műveltségi és szakképzettségi szintjének megváltoztatása, a társult munka dolgozóinak radikális kulturális átalakulása nélkül nehéz elképzelni az új technológiai eljárásoknak, az új tudományos vívmányoknak a termelésben való alkalmazását, és természetesen az öngazgatású szocialista társadalom teljes fejlődését.

Az öngazgatási alapon társított munkának és a társult munka integrálási folyamatának egyesítenie kell a társadalmi fejlődés valamennyi tényezőjét: a társadalmi fejlődés termelőerőit, az öngazgatási szociálpolitikai szervezetet és a szellemi erőket. A társult munka csak ekkor válhat a társadalmi munka olyan uralkodó és integrális formájává, amely minden tekintetben lényegesen meghatározza a társadalmi fejlődés jellegét és irányait.

Vajdaságban az utóbbi tíz év során megteremtettük és kifejlesztettük az egyetemen és más főiskolákon folyó tudományos kutatómunka alapvető formáit, de ugyanakkor az egyetemeken kívül álló intézményekben is, és a tudományos szakemberek egy része sokoldalúan hozzájárul a társadalmi fejlődéshez. A legjelentősebb eredményeket eddig a biotechnikai és a technológiai tudományágakban a búza- és kukoricatermelésben értük el. Világviszonylatban és európai szinten is kiemelkedőek eredményeink. Ezeknek a vívmányoknak nagy jelentőségük van egész szocialista fejlődésünkben. Felsőoktatási és tudományos intézményeink kiemelkedő helyen állnak a jugoszláv és nemzetközi tudományos együttműködésben is.

Azonban a tudomány anyagi helyzete — a gyakorlatban közvetlenül alkalmazandó megoldásokat nyújtó tudományos ismeretek fejlesztésének költségeire létesített alap eszközeit, a tudományos szervezetek, a berendezések, a számítógépek elhelyezése, valamint a tudományos munka tekintetében közös érdekű minden más tevékenység — nap mint nap mindinkább a tudományos lehetőségek kiaknázásának és a tudományos munka minőségi és mennyiségi kibontakozásának gátló tényezőjévé válik. Nálunk még egész sor tudományág nem fejlődött ki, pedig munkájuk eredménye gazdaságunkban és a tartományban nélkülözhetetlen. Így például fejletlen a kőolaj, és a földgáz előállításával foglalkozó tudomány, a petrokémia stb. Korábban megszűnt Vajdaságban az egyetlen gazdasági kutatóintézet. Ugyanúgy lemaradnak más tudományágak, különösen a társadalomtudományok egyes ágazatai. Különösen a mezőgazdaság és a falu

szociális, a társadalmi és politikai rendszer öngazgatású átalakulásával, általában az öngazgatással a politikai szociológiával, a nemzetiségi fejlődéssel és a nemzetiségi viszonyokkal foglalkozó tudományág hiánya érezhető.

Vajdaságban mielőbb meg kell valósítani a tudományos, oktatási és kulturális intézmények integrálását és munkajellegű kapcsolatát. A társadalomtudomány iránti viszonyát változtatva megváltoztatjuk a tudomány tényleges társadalmi helyzetét és az intézményekben öngazgatási viszonyokat alakítunk ki, amivel biztosítjuk a tudományos munkának a Tartomány tényleges, a közép és hosszú távú fejlesztési tervekben megállapított szükségletein alakuló tudományos munka tervezését is. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a jövőben a Tartomány társult gazdaságának és tényleges társadalmi szükségleteinek szerepét a konkrét tartalom, kutatási, oktatási és kulturális munkaprogram és alkotómunka megállapítása során nagyobb mértékben kell kifejezésre jutatni, mint eddig.

Az öngazgatású szocialista társadalom fejlődésében kivételes szerepet betöltő, de ugyanakkor az etatista-dogmatikus monopóliumoktól és a technomenedzseri manipulációktól mentes tudomány, oktatás és művelődés ilyen helyzetéért kell harcolnia a Vajdasági Kommunista Szövetségnek és valamennyi szocialista társadalmi erőnknek, ki kell harcolnia, hogy társadalmunk termelőerőinek szerves részévé, az öngazgatású szocializmusban a társadalmi tudat átalakulásának és a viszonyok humanizálásának tényezőjévé váljanak.

Vajdaság SZAT távlati fejlesztési koncepciójában néhány stratégiai célt emelhetnénk ki: a gazdasági struktúra problémáinak kiküszöbölése és a további iparosítás irányai; a mezőgazdaság és a falu szocialista átalakulása, valamint a társadalmi termelés növelése. Ezek a fejlődés alapvető kérdései, ugyanakkor lehetőségek is, bár ami Tartományunk viszonylagos lemaradásának gyorsabb ütemű áthidalására vonatkozó álláspontjainkat illeti, nemigen van választásunk.

E célok elérése érdekében, amennyiben a demokratikus vitában ezt az irányzatot támogatják, a legnagyobb erőfeszítésekre van szükség a társult munka anyagi alapjának a gazdálkodás belterjesítése és a nagyobb jövedelem révén való erősítéséért folyó harcban. A társult munka anyagi alapjának hosszabb időre szóló erősítése alatt értendő a jövedelemelosztási rendszer tökéletesítése is, amely elősegítené a bővített újtermelésre szolgáló eszközök folyamatos felhalmozását.

Természetesen ezeket az összetett feladatokat csak akkor teljesíthetjük eredményesen, ha akciónkban előtérbe helyezzük a termelékenységért és a jövedelemért folyó harcot, és ha gazdaságilag támogatjuk azokat az intézkedéseket és erőfeszítéseket, amelyek a munka egyedi és társadalmi termelékenységének növeléséhez vezetne. Mindez feltételezi a beruházások alapos mérlegelését, magában foglalja a munkamegosztásra, a kölcsönös kooperációra, az eszközöknek a közös érdekek alapján való társítására,

a közös tervek, tudományos kutatások megvalósításában történő részvételre és a tapasztalatoknak a tudományos vívmányok alkalmazása során történő ismertetésére való törekvést. Öngazgatási alapon jelentős kérdés az eszközök társítása, összpontosítása és körforgása, a bankok új alkotmányos alapokon kialakított szerepének megvalósítása. A termelés és a kereskedelem viszonyainak kérdése és a bővített újatermelés körében való kapcsolatának megteremtése egyik feltétele annak, hogy a kereskedelem szükségszerűen a termelés funkciójává váljon.

Mai ülésünkön ezért meg kell állapítanunk akciónk irányát, hogyan szervezkedjünk, határozatainkban pedig ki kell jelölnünk kötelezettségeinket és feladatainkat. A jövőbeli fejlődés tekintetében előttünk álló munka mindinkább megteremti a feltételeket, hogy az eddigi ingadozás okait elháríthassuk és az újabbakat leküzdhessük. Ezért gazdaságpolitikánk legfontosabb kérdése a társult munka mozgósítására és ösztönzésére irányuló intézkedések feltárása, melyeknek segítségével eredményesebben küzdhetünk az infláció és a gazdasági ingadozás okai ellen.

A vitákat, amelyeket a legszélesebb alapokon kell megszervezni, és amelyeket a Szocialista Szövetség koordinációs testületeinek kell egybehangolniuk, olyan irányban kell vezetni, hogy elkerüljük az egyoldalúságot, és hogy ösztönözzük a bíráló hozzáállást vagyis minél több észrevételt és minél kevesebb javaslatot és megoldást adjanak. Az a lényeg, hogy a vita során a dokumentum elfogadásakor egybehangolják saját megoldásaikat a javasolt fejlődési irányokkal meg célokkal, és mindenütt vállalják a megvalósításukkal járó köteleességet, és felelősséget.

Külön jelentőségű a társult munka alapszervezeteiben szervezendő nyilvános vita. A társult munka egyes alapszervezeteiben még nincs kezdeményezés. Biztosítani kell, hogy a vitában a lehető legnagyobb mértékben részt vegyenek a szakintézmények és az intézményekben, egyetemi karokon dolgozó tudományos munkások egyesületei, de különösen a különböző képviselői testületekbe delegált küldöttek és küldöttségek.

A Vajdasági Kommunista Szövetségnek vezető szerepe megvalósításában tevékenységét elsősorban az ellentmondások társadalmi és politikai megoldására, meg az ország gazdasági fejlődését kísérő nehézségek leküzdésére kell összpontosítania. Többé nem ismétlődhet meg az a liberalista gyakorlat, hogy a Kommunista Szövetség a társadalmi fejlődésért folytatott harc legfontosabb arcvonalain háttérbe szorul, vagy a párt alapszervezetei és egész községi szervezetei vonakodnak e kérdésekkel foglalkozni és a társadalmi akciót az e téren felmerülő problémák leküzdésére irányítani.

Ezért a Kommunista Szövetség valamennyi szervezetének és vezetőségének nap mint nap figyelemmel kell kísérenie azokat a problémákat is, amelyek a társadalmi fejlődésért folyó harcunkban felmerülnek. Bírálón és önbírálón kell elemezniük munkájukat, akcióprogramjukat, és moz-

gósítaniuk kell minden dolgozót, irányítaniuk és ösztönözniük kell valamennyi öngazgatási intézmény munkáját.

Ezzel kapcsolatban a Kommunista Szövetségben és a KSZ-en kívül fejleszteni kell a tájékoztatás és az eszmei-politikai képzés rendszerét, amely erősíti majd a Kommunista Szövetség cselekvőképességét és egységét. Ehhez azonban elsősorban állandó és szervezett akciókra van szükség. Ezt meggyőzően bizonyítják az eddigi tapasztalatok és eredmények is. Akciónk értékének mércéje tehát az eredményekben jusson kifejezésre. Ez lesz a legjobb válasz mindazoknak a bírálóknak, dogmatikusoknak, technobürokratáknak és anarcholiberalistáknak, akik csak bírálják a mai állapotokat, ám nem veszik tekintetbe az elért eredményeket és azt a tényt, hogy a társadalmi fejlődés összetett folyamat. Naponta küzdünk a múlt csökevényeivel, hogy az új és a haladó szellem győzedelmeskedjen.

Végül Stipan Kopilović elvtárs az új feladatok megvalósításával kapcsolatos közszéki együttműködés erősítéséről, a kamarák társításáról és a tervezési csoportmunkáról előterjesztett javaslatáról csak annyit, hogy teljes támogatást érdemel. Arra is felhívnom figyelmünket, hogy a tervezés és a programozás nem válhat a „másolás” iskolájává, vagyis minden szervezetnek magának kell kidolgoznia, de azt még kevésbé engedhetjük meg, hogy „üzletté” fajuljon.